

**Monitoring izgradnje prioritetne dionice autoputa Bar-Boljare
(dionica Smokovac-Mateševo)
2019/2020.**

TUŽILAŠTVO CRNE GORE

Analiza postupanja državnih institucija

Studija je dio projekta „Aktivni građani za Crnu Goru – Ka vladavini prava i održivom razvoju Crne Gore koji finansira Evropska unija posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori, a implementira NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora – MANS. Mišljenja i stavovi iznijeti u ovoj studiji ne mogu se ni na koji način smatrati donatora koji je finansijski podržao projekat.

Postupanje crnogorskog tužilaštva u slučaju devastacije međunarodno zaštićene rijeke Tare

Nakon što je u oktobru 2018. godine NVO MANS otkrila da CRBC pri izgradnji autoputa u obalnom području rijeke Tare, u blizini Mateševa, Opština Kolašin, rijeku trajno devastira, tada otkriveno oštećenje rijeke postaje centralna tema u crnogorskim medijima.¹

Skupština Crne Gore je u decembru 2014. godine usvojila Zakon o autoputu Bar - Boljare, time stvarivši pravnu pretpostavku za otpočinjanje „projekta vijeka“ u Crnoj Gori, kako se autoput često naziva.¹

Prethodno, Vlada Crne Gore je u februaru iste godine zaključila Ugovor o projektovanju i izgradnji autoputa Bar – Boljare, dionica Smokovac – Uvac – Mateševo, i to sa kineskom kompanijom „China Road and Bridge Corporation“ (CRBC).¹ Vrijednost radova predviđena je u iznosu od 809 miliona eura,¹ a finansijska konstrukcija zaokružena je potpisivanjem ugovora o preferencijalnom zajmu od kineske EXIM banke, u oktobru 2014. godine,¹ prema kome će kineska banka obezbijediti 85% sredstava neophodnih za izgradnju, a Crna Gora 15%.

Radovi na izgradnji autoputa zvanično su započeti u maju 2015. godine, a osim glavnog izvođača – kompanije CRBC, prema ugovoru su angažovane i najveće domaće građevinske kompanije. Građenje autoputa u Crnoj Gori od samog početka prate brojne kontroverzve, dok je nedostatak transparentnosti u vezi sa ovim projektom bio predmet izvještaja Evropske komisije o procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.¹

Nekoliko dana nakon toga i kada je postalo jasno da državne institucije ne prepoznaju odgovornost u svojim redovima, a ni kod izvođača radova, šest nevladinih organizacija podnosi krivičnu prijavu protiv više izvršilaca, i to:

- službenih lica Ministarstva saobraćaja i pomorstva i Ministarstva održivog razvoja i turizma Crne Gore, zbog osnovane sumnje da su izvršili krivično djelo **Zloupotreba službenog položaja** u produženom trajanju, u sticaju sa krivičnim djelima **Zagađenje životne sredine, Oštećenje životne sredine i Uništenje i oštećenje zaštićenog prirodnog dobra**, zato što su u kontinuiranom trajanju nevršenjem službenih ovlašćenja omogućili kompaniji CRBC da izmijesti i promijeni tok rijeke Tare, promijeni hidrološku sliku rijeke narušivši njen ekološki status i devastira njeno korito i obalno područje,
- službenih lica Uprave za inspeksijske poslove i članova komisija za nadzor radova na autoputu, zbog osnovane sumnje da su izvršili krivično djelo **Zloupotreba službenog položaja**, zato što su nevršenjem službenih ovlašćenja u vidu inspeksijskog nadzora i nadzora radova na izgradnji autoputa omogućili kompaniji CRBC da bez posljedica izmijesti i promijeni tok rijeke Tare, izmijeni hidrološku sliku rijek time narušivši njen ekološki status i devastira njeno korito i obalno područje,
- izvođača radova – kompanije „CRBC“ i odgovornih lica u toj kompaniji, zbog osnovane sumnje da su izvršili krivična djela **Zagađenje životne sredine, Oštećenje životne sredine i Uništenje i oštećenje zaštićenog prirodnog dobra**, time što su kao izvođač radova izmjestili i promijenili tok rijeke Tare, izmijenili hidrološku sliku rijeke time narušivši njen ekološki status i devastirali njeno korito i obalno područje.

¹ Pogledati na: <https://www.mans.co.me/da-li-ce-rijeka-tara-prezivjeti-izgradnju-auto-puta/>

Za krivično djelo *Zloupotrebe službenog položaja*, u raznom opsegu, počinitelj može biti kažnjen kaznom zatvora od šest mjeseci do dvanaest godina. Za krivično djelo *Zagađenje životne sredine* lice koje učini pomenuto djelo, u zavisnosti od posljedica, može biti kažnjeno kaznom zatvora u trajanju od jedne do dvanaest godina.

Sa druge strane, za učinjeno krivično djelo *Oštećenje životne sredine* počinitelj se može kazniti maksimalnom kaznom zatvora do osam godina. Onaj ko učini krivično djelo *Uništenje i oštećenje zaštićenog prirodnog dobra*, kazniće se zatvorskom kaznom u trajanju od tri mjeseca do pet godina.²

Dodatno, Elaborat procjene uticaja izgradnje autoputa Bar – Boljare na životnu sredinu, krovni dokument koji pruža ekološke smjernice pri građenju, izričito je zabranjivao „odlaganje viška materijala iz iskopa u korita potoka, rijeka, obale rijeka i na poljoprivredno zemljište.“³

Krivična prijava sa dokazima u vidu snimaka i fotografija predata je Vrhovnom državnom tužilaštvu 29. oktobra 2018. godine.⁴ Samo dva dana kasnije Vrhovno državno tužilaštvo je, bez obrazloženja zašto to čini, prosljedilo prijavu sa dokazima Specijalnom državnom tužilaštvu.⁵

Specijalno državno tužilaštvo, sa druge strane, za narednih sedam mjeseci nije učinilo nikakav potez niti radnju na osnovu kog bi se mogao donijeti zaključak da se ono bavi prijavljenim krivičnim djelima, i odgovornošću za ista. U međuvremenu, devastaciju na Tari prepoznaju relevantne međunarodne adrese, poput Evropskog parlamenta,⁶ Evropske komisije⁷ i UNESCO-a.⁸

Za to vrijeme MANS otkriva da se korito Tare i dalje pomjera i izmješta po potrebi, da se na njenu obalu kontinuirano odlaže otpad, ali i da se pri izgradnji mostova na njoj ne poštuju građevinske procedure.⁹ Zbog činjenice da je za sedam mjeseci i nakon tri upozoravajuće poruke sa važnih međunarodnih adresa kompanija CRBC i dalje nesmetano devastirala rijeku i njeno područje, NVO MANS podnosi dopunu krivične prijave protiv istih aktera,¹⁰ i to zbog sumnje u kontinuirano izvršenje navedenih krivičnih djela.

Uprkos višestrukim javnim apelima u toku pomenutih sedam mjeseci, ali i kasnije, nije poznato da je državno tužilaštvo preduzelo bilo kakvu radnju koja bi za cilj imala otkrivanje odgovornosti za oštećenje prirodnog dobra.

Od juna 2019. do marta 2020. godine iz SDT-a nije stizala bilo kakva informacija o tome koji je status prijave, da li je prikupljena dokumentacija ili bilo ko saslušan. CRBC je u međuvremenu

² Članovi 303, 307, 310 i 416 Krivičnog zakonika Crne Gore (Službeni list Crne Gore br. . 70/2003, 13/2004 - ispr. i 47/2006 i "Sl. list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - dr. zakon, 40/2013, 56/2013 - ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 - dr. zakon, 44/2017, 49/2018 i 3/2020)

³ str. 355 Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju autoputa Bar – Boljare, dionica Smokovac - Mateševo

⁴ Krivična prijava NVO MANS, Green Home, Crnogorsko društvo ekologa (CDE), Centar za zaštitu i proučavanje ptica Crne Gore (CZIP), Expeditio i Naša Akcija br. 24865/10 od 29. oktobra 2018. godine. Pogledati na: <https://www.mans.co.me/mans-u-saradnji-sa-ekoloskim-organizacijama-podnio-krivicnu-prijavu-zbog-devastacije-rijeke-tare/> i <https://www.vijesti.me/vijesti/podnijete-krivicne-prijave-zbog-devastacije-tare>

⁵ Akt Vrhovnog državnog tužilaštva br. 157/18 od 31. oktobra 2018. godine

⁶ Rezolucija EP o Crnoj Gori: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0482_EN.html

⁷ EU Izvještaj o Crnoj Gori: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-montenegro-report.pdf>

⁸ Pogledati na: <https://whc.unesco.org/en/documents/174707> i <https://whc.unesco.org/archive/2019/whc19-43com-18-en.pdf>

⁹ Pogledati na: <http://www.mans.co.me/deponije-na-tari-udvostrucene-uprkos-porukama-iz-eu/>

¹⁰ Dopuna krivične prijave br. 25476/06 od 21. juna 2019. godine

neometano obavljala radove na izgradnji poddionice 4.4.1, o čemu svjedoče i snimci NVO MANS načinjeni povodom godinu dana od otkrića devastacije Tare.

Ipak, u martu 2020. godine SDT obavještava NVO MANS da je, nakon pribavljanja dokumentacije u izviđaju, spise predmeta formirane po opisanoj krivičnoj prijavi i njenoj dopuni, dostavilo na nadležnost i dalje postupanje Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici. Takav postupak SDT-a šturo je obrazložen time da tužilaštvo u svom postupanju nije našlo da je od strane bilo kog lica obuhvaćenog prijavom izvršeno bilo koje krivično djelo za koje se preduzima gonjenje po službenoj dužnosti, a koje je iz nadležnosti SDT-a.¹¹

Sa druge strane, nije poznato kakvu je i koju dokumentaciju SDT prikupilo u periodu od oktobra 2018. do marta 2020. godine, da li je za to vrijeme neko saslušan, i ako jeste – ko.

Finalno, Osnovno državno tužilaštvo Crne Gore krajem aprila 2020. godine odbacuje krivičnu prijavu zbog devastacije rijeke Tare, bez ikakvog obrazloženja i uz kratku opasku da se „neće preduzimati krivično gonjenje nekog lica za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.“¹² NVO MANS u zakonskom roku Višem državnom tužilaštvu podnio je pritužbu na rad ODT-a u ovom slučaju, i to zbog nerazumljivog i nezakonitog rješenja o odbacivanju prijave.¹³

Dionica autoputa Smokovac – Mateševo neće biti završena prije proljeća 2021. godine, a pitanje je da li će i do tada VDT reagovati na kontinuirano oštećenje prirodnog dobra, zaštićenog na međunarodnom i nacionalnom nivou, i vratiti predmet ODT-u na odlučivanje. Tako će ostati nepoznato ko je i u kojoj mjeri odgovoran za to što je jedno prirodno dobro u velikoj mjeri devastirano, a da odgovorni za tako nešto nisu procesuirani i kažnjeni.

Fotografija br. 1: Obavještenje o prosljeđivanju prijave ODT-u; Obavještenje o odbacivanju prijave od strane ODT-a

¹¹ Odgovor SDT-a br. 20/18 od 16. marta 2020. godine

¹² Rješenje ODT-a Ktr br. 423/20 od 27. aprila 2020. godine.

¹³ Pritužba NVO MANS br. 26065/05 od 8. maja 2020. godine